

»veliko je moje Ništa« (*O ničemu, nego o čemu*); pjesnik ne vjeruje da će ikad stići bilo kakvom određenju, uostalom — »Čilja nisam ni imao« (*Barem da sam lepet*), neprestanice se krećući u kružnoj situaciji kafkijanskih junaka. Reinhofer nastoji sugerirati sutoj blagovučje, silovitost ništavnosti »u nigdinu! u nigdinu! hrlim kao prema suncu« ... »i padam u smrad i tamu« (*U nigdinu! U nigdinu!*), ali zastaje, uvjerenje mu se plinovito gubi, zarobljen je spoznajom da i tako »vrijeme mrtvih ne prestaje« (*Dobro došli*).

Pjesnik kao da se samoljubivo upinjao biti nejasan, nedorečen, ostavljajući čitatelju da s njegovim stihovima nataknicama tjera mak na konac, sam ne želeći biti nikakvim njegovim zastupnikom, ali učinak je mahom drukčiji. U svojim sastavcima kontroverzno dramaturgiziranja, sumnjivosti, objašnjavanja i teoretiziranja, Reinhofer je ostao jasan i uhvatljiv. »Umjetničko djelo — pisao je Goethe — oduševljava nas i uzbuđuje baš tim svojim dijelom koji je neuhvatljiv našem svjesnom shvaćanju. O tome i ovisi djelovanje umjetničkog lijepog, a ne o djelovima koje možemo analizirati do detalja«.

Dok u cjelosti zbirku *U nigdinu! u nigdinu!* mogu proglasiti zanimljivom u kontekstu savremene hrvatske lirike, poglavito poradi njenog upućivanja k pitanju o nesvrhovitosti lijepoga (što je još Kantova i Schillerova dilema) i sustavnog provođenja nestilizacije izričeka kako se ne bi »deformiralo zbiljsko«, dotle učinkovitost pjesmotvora čiji su opjevci besmisao, praznina, ništavost, tama, smeće i slično, mogu većim dijelom staviti pod znak pitanja. Više ovdje ima skica za pjesme nego li pjesama, više doskočica, afonizama, parada i šarada, nego li nezaobilaznih ostvarenja i temeljnih sklopova. Više je verbalnog nego li stvarnog heretizma. Preblagi su nekako veluri emocionalnoga, usutrepaloga (ali danas to i nije u modi!), više je hladne, ravnodušne i neutralne kontemplacije.

VUJICA REŠIN TUCIĆ: »SAN I KRITIKA«
»Kairo«, Novi Sad 1977.

Piše: Vladimir Kopicl

Nalazeći se pred knjigom koja svojim dominantnim poetskim obeležjima i poetičkim ishodištima, što iz njih proističu, na prvi pogled ne podležu uobičajenoj književno-kritičkoj kategorizaciji i svrstavanju u ustanovljene domene poznatih i priznatih poetskih tokova i opredeljenja, kakva je druga knjiga poezije Vujice Tucića, kao jednom od prihvatljivih polazišta, koje objektivno može pridoneti zasnovanju čvrste polazne tačke za dalje odvijanje analitičkog procesa (niza), možemo se okrenuti pokušaju uspostavljanja funkcionalnih i razvojnih analogija koje se nameću u odnosu između najnovijih Tucićevih poetskih tekstova i onih koji su nam već

dobro znani iz njegove prethodne zbirke (*Jaje u čeličnoj ljusci*, Novi Sad, 1970).

No, ne propustimo odmah da naglasimo da se područja sličnosti, izražena u takvom analitičkom odnosu, mogu vezati samo za jedan unutrašnji segment Tucićevog poetskog instrumentarija: za leksičko bogatstvo, neselektivnost i obilje sadržano u leksičkoj potki poetskog tkiva. Kao i u prvoj svojoj knjizi, Tucić i dalje ostaje veran stavu koji su još ruski futuristi precizno izrazili deklaracijom da je »ono što iskupljuje pesnika bogatstvo njegovog rečnika«. Sledstveno takvom stavu, autor u strukturu svojih tekstova i dalje unosi eruptivne leksičke nanose, krcate i poetičnim i najprofanijim jedinicama, ali već na tom površinskom planu možemo uočiti elemente jedne specijalne i naglašene restrikcije i redukcije, koje autor dosledno i samodisciplinovanu uvodi u delo. Stoga u novim Tucićevim tekstovima više ne nalazimo primere ranije čestog neologiziranja i specifično obojene *zaimne* tvorbe reči, kao ni slučajeve karakteristične upotrebe semantički neobojenih leksema koje svoje vrednosti stiču tek u najneposrednijoj zavisnosti od najužeg konteksta u kome figuriraju, ili čak ostaju semantički neobeležene. *San i kritika* su izgrađeni na značenjski bogatom i raznorodnom leksičkom materijalu, ali u govornoj masi dominiraju reči koje su transparentne, jasne, oblički pravilne, podvedene pod strogo odjeljene kategorije čiji su *rasni* predstavnici. Takve su, naravno, isključujući

ako ih posmatramo i u prostoru analize uvodimo izvan domena njihovog su-delovanja, međudodna, sažimanja u šire, pa i u globalnu strukturu.

Ovakvo insistiranje na putu poetske redukcije, sažimanja i ogoljavanja poetskog jezika i njegovih proizvoda će se pokazati upravo i na makro-planu celovite kompozicione i poetičke strukture *Sna i kritike* kao centralni poriv i princip autorovog kreativnog angažovanja. Dok bi *Jaje u čeličnoj ljusci*, ukratko, mogli definisati kao beskrajni poligon apsolutne poetske slobode, težnje ka ne-obaveznom, planski-haotičnom, indeterminativnom i emocionalno-eruptivnom i orgastičnom na svim planovima relevantnim za složeni fenomen poetskog, *San i kritika* se pred pažljivim okom i vrednim duhom predanog čitaoca razotkrivaju kao sledeći, viši stepen poetskog angažmana.

Najnovija Tucićeva knjiga može da se učini u svojim rezultatima bliska nultom stepenu poetskog i, na prvi pogled, zavarava prividnom neproduktivnošću i nekreativnošću svoje de-poetizovane izabrane varijante poetskog jezika. Taklo očitava-mo stroge, *nepoetične* nizove reči sintagmi, definicija klasi-fikovanih po kategorijama i njihovim varijetima, koji su vođeni i određeni unapred postavljanim pravilima i postavljeno-m matricom u čije se okvire uklapaju, obrazuju jednosmerne i formalno ograničene sklopove, primere jedne intencionalno ograničene para-gramatičke prakse, koji izriču svoj nedvosmišljeni gramatičko/agramatični model

replicirajući osnovni zadaci obrazac od svog prvog velikog slova do svoje poslednje tačke. No, otkrivajući tako iz neočekivanog ugla osvetljenu srž, ogoljavanjem razotkrivenog bistva poetskog jezika, bliskog svom prirodnom, transparentnom, poetizacijom *ne-napregnutom* dvojniku sirovog denotativnog iskaza, istovremeno postajemo svedoci njegovog dizanja iz pepela redukcioniističke negacije. Tamo gde bi se to najmanje moglo očekivati, u svesno gašenom žaru raskidanih, opredmečenih i obesmišljenih imena i rečenica, rasprskavaju se varnice halucinantnih jezičkih i poetskih figura, britkih odsečaka novoga smisla, najneverovatnijih sklopova zvuka i sazvučja, a u beskraj ponavljani i pojednostavljeni rečenički obrasci svojim ritmičkim vibriranjem prerastaju u svojevrnsni *mantram* u kome je svaka parcijalna forma, pa makar bila i inicijalna forma-vodilja, suvišna i zanemarljiva. Kao da težnja ka radikalnoj redukciji postaje, u procesu svoga ostvarenja u poetskom materijalu, stožerna tačka i zalag izgradnje novoga totaliteta.

Da li to, dakle, na temeljima svesno razrušene ranije Tucićeve pesničke građevine, naziremo zdanje od pare i vazduha, nejasnih ali čvrstih ivica: i ko to može biti imenovan kao njegov graditelj? Neosporo je da *San i kritika* predstavljaju vidan pozitivan doprinos, ne preterano naglašenom, istraživačkom kursu u našoj savremenoj poeziji, mada se opravdano možemo zapitati da li za to osnovnu *odgovornost* snosi Tucić, ili znatniji deo prava na koautorstvo imaju neukrotive i u potpunosti nesagledive poetsko-tvoračke moći samog jezika. Ipak, pesnik je nesumnjivo taj koji je pred silama jezika otvorio branu, maksimalno kontrolisao njihov smer i protok, i preteranim obuzdavanjem samo potpirivao zapretne snage stihije, a u slučajevima ovako radikalnog i nesvalikdašnjeg toka takav čin iziskuje nedvosmišlene pohvale.

ANDELKO VULETIĆ: »KAD BUDEM VELIK KAO MRAV«
»Svetlost«, Sarajevo 1977.

Piše: Željko Ivanković

Vuletić spada među one stvaraoce koji pišu u kontinuitetu, prepoznatljivo i uvijek tako da se nova knjiga, svedeno da li je proza ili poezija, uveliko naslanja na prethodne — i faktumom, i idejnošću i tragalaštvom, i dosledno novom metaforikom, i zavičajno obojenom leksikom, i mnogim drugim oznakama koje su Anđelka Vuletića učinile samosvojom pjesničkom figurom ne samo u Bosni i Hercegovini, nego i u cjelokupnoj našoj novijoj poeziji.

Najnovija Vuletićeva knjiga rijetko je lijepo satkan poetski mozaik i samo je potvrda nerazdvojenosti i cjelovitosti njegovog poetskog i proznog djela. U zbirci *Kad budem velik kao mrav* prepoznat ćemo vrlo lako i Vuletića iz *Gorkog sunca*, iz *Devetog čuda na istoku* i iz *Kra-*

